

Найда І. С.

аспірант кафедри менеджменту і маркетингу
Одеського державного аграрного університету

ОЦІНКА РІВНЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Продовольча безпека є однією з важливих складових економічної безпеки будь-якої країни, її стан визначає рівень життєзабезпеченості населення та соціально-економічного розвитку суспільства.

Для України вона залишається однією з центральних у політичному, економічному та соціальному житті, особливо це посилюється внаслідок несприятливих природнокліматичних явищ, що супроводжуються погіршенням кон'юнктури світового агропродовольчого ринку, використанням механізмів недобросовісної конкуренції, зубожінням населення.

Питаннями вирішення продовольчої безпеки в Україні займаються відомі вчені-економісти, зокрема Андрійчук В.Р., Борщевський П.П., Калетник Г.М., Лукінов І.І., Саблук П.Т., Юрчишин В.В. та ін [1].

Продовольча безпека – здатність держави гарантувати задоволення потреб населення у продовольстві на рівні, що забезпечує йому нормальну життєдіяльність. Продовольча незалежність держави та її регіонів забезпечується тоді, коли частка власного виробництва найважливіших продуктів харчування в щорічному загальному обсязі їх споживання становить не менше 80% [2, с. 67].

Вирішення проблеми продовольчої безпеки, перш за все, пов'язане з ефективним розвитком сільського господарства, зростанням обсягів виробництва продукції, підвищенням її якості та конкурентоспроможності.

За своїм агропродовольчим потенціалом Україна являє собою одну з найпотужніших країн світу з виробництва сільськогосподарської продукції у обсягах, що дозволяють забезпечити внутрішні потреби споживання та експортні поставки на світові ринки продовольства. У сільськогосподарських

підприємствах усіх організаційно-правових форм господарювання протягом 1990-2011 рр. спостерігалось скорочення обсягів виробництва валової продукції на 17,4%, в т.ч. продукції тваринництва на 48,1%. Однак, виробництво продукції рослинництва у 2011 р. зросло на 11,6% порівняно із 1990 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства в Україні
(у постійних цінах 2010 р.)

Показники	Роки							2011 р. у % до	
	1990	2000	2005	2008	2009	2010	2011	1990	2000
Валова продукція усіх категорій господарств – всього, млрд. грн.	282,8	151	179,6	201,6	197,9	194,9	233,7	82,6	154,8
в т.ч.									
- продукція рослинництва	145,5	92,8	114,5	136,2	129,9	124,6	162,4	111,6	175,0
- продукція тваринництва	137,3	58,2	65,1	65,3	68,0	70,3	71,3	51,9	122,5
Виробництво валової продукції в розрахунку:									
- на одну особу, грн.	5449	3071	3813	4357	4298	4249	5113	93,8	166,5
- на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	677,8	370,7	471,0	538,2	530,9	523,7	629,4	92,9	169,8
Питома вага основних категорій господарств у виробництві валової продукції с.-г., %:									
- сільськогосподарські підприємства	70,4	38,4	40,5	50,3	48,7	48,3	51,8	-	-
- господарства населення	29,6	61,6	59,5	49,7	51,4	51,7	48,2	-	-

Джерело: Розраховано за даними Статистичного збірника “Сільське господарство України” за 2011 р.

Внаслідок реалізації Указу Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення формування аграрного сектора економіки” від 03.12.1999 р. та інших заходів, прийнятих Урядом держави щодо призупинення спаду виробництва у сільському господарстві і підвищення ефективності галузі, виробництво валової продукції в усіх категоріях господарств за період з 2000 по 2011 рр. збільшилось на 54,8%, а в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь на – 69,8%.

Виробництво валової продукції у 2011 р. в основному зосереджено в сільськогосподарських підприємствах – 51,8%, в т.ч. у фермерських господарствах – 6,9%, а в господарствах населення становить – 48,2%.

Найбільшу частку у виробництві сільськогосподарської продукції аграрними підприємствами складають цукрові буряки (91,5%), соняшник (84,1%), зернові та зернобобові культури (77,9%), тоді як у господарствах населення – картопля (96,9%), овочі (84,3%), плоди та ягоди (84,2%), а соняшник та цукрові буряки займають 15,9% та 8,5% відповідно [3, с. 87].

Розвиток ринку агропродовольчої продукції в Україні може визначатись на основі показника рівня самозабезпеченості країни в агропродовольчих товарах, що розраховується як відношення виробництва основних видів продовольства до внутрішнього їх використання. Значення даного показника показує, на скільки відсотків держава за рахунок власного виробництва продовольчих товарів покриває існуючі потреби населення в цих товарах (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень самозабезпеченості України в агропродовольчих товарах, %

Види продукції	Роки						2011 р. до 2000 р., +/-
	2000	2005	2008	2009	2010	2011	
Зерно і зернопродукти	107,2	146,7	198,2	176,5	144,1	192,9	85,7
Картопля	117,4	99,5	102,2	100,7	97,7	110,0	-7,4
Плоди, ягоди та виноград	105,93	89,21	72,22	74,24	73,74	74,04	-31,9
Овочі та продовольчі баштанні	103,4	103,3	107,4	107,8	100,0	105,3	1,9
Молоко та молочні продукти	105,5	115,3	107,6	106,4	106,4	106,7	1,3
М'ясо та м'ясопродукти	102,7	86,3	81,0	83,3	86,1	91,4	-11,3
Яйця	100,0	101,2	104,4	107,4	108,5	109,5	9,5

Джерело: Розраховано за даними Статистичного збірника "Сільське господарство України" за 2011 р.

Найвищий рівень самозабезпеченості у 2011 р. був досягнутий по зерну і зернопродуктах, а найнижчий – по плодах, ягодах та винограду. Аналізуючи цей показник в динаміці видно, що в 2011 р. у порівнянні з 2000 р. рівень

самозабезпеченості населення зріс по зерну на 85,7%, по яйцях курячих на 9,5%, по овочам, продовольчим баштанним та молоку, молочних продуктах на 1,9 і 1,3% відповідно.

За цей період знизилася самозабезпечення населення плодами, ягодами і виноградом на 31,9%, м'ясом і м'ясними продуктами на 11,3%, картоплею на 7,4%. Таким чином, сучасний рівень розвитку агропродовольчого ринку України із-за незбалансованості за основними видами продукції неспроможний повною мірою задовольняти внутрішній попит населення, особливо це відчутно по м'ясу та м'ясопродуктах, молоку, плодах, ягодах і винограду.

З огляду на проведені дослідження, сільське господарство є основою продовольчої безпеки країни. Підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування обсягів виробництва продуктів харчування та поліпшення їх якості є стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України.

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вживання заходів контролю імпортової продукції з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції.

Література

1. Національна доктрина продовольчої безпеки в Україні / [Саблук П.Т., Калетник Г.М., Кваша С.М. та ін.] // Економіка АПК. – 2011. – №8. – С. 3–11.
2. Борщевський П. Продовольча безпека країни: стан і тенденції / П. Борщевський, Л. Дейнеко // Розбудова держави. – 2007. – № 1 – 6. – С. 66-73.
3. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2011 рік / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 386 с.